

Referat af

Botanik-ekskursion den 19.juni 2021 til Dons Nørresø – fra Soldaterbroen.

v/ Jesper (afbud fra Bent) + efterhånden 15 deltagere i strålende sol.

Ruten var planlagt til at være den samme som ved ekskursionen den 29.maj, hvor flere plantearter endnu ikke blomstrede, men turen kunne denne gang i afstand kortes betydeligt af, så vi efterlod kaffe og frokost ved bilerne – lidet anende, at der ville gå næsten 3 1/2 time, før end vi var tilbage, for selv om vi "ilede derudad", var det med meget små skridt, da der var så meget at se og fortælle om. Det var en dejlig varm sommerdag og med en behagelig kølende brise.

1. etape: *Mosens, søbreddens og engens flora*

Fra *P-pladsen ved Soldaterbroen* gik vi straks tilbage ad tilkørselsvejen for at komme til *indgangs-klaplågen* til søen og engene.

I hegnet ved *vejkanten* standsede vi ved den tidligere sete lille bevoksning af den gul-blomstrede *Svaleurt*, som nu var afblomstret og gået i frugt med lange enrummede kapsler. De små gule blomster på lokaliteten i dag skyldtes *Feber-Nellikerod* (mellembrodt finnedede blade med store akselblade og bæger med bibæger = Rosenfamilien). Her stod også 2 blomstrende almindelige skærmpflanter, som vi ville sammenligne, fordi de er sammenlignet i den botaniske navngivning: *Alm. Hulsvøb* (*Chaerophyllum temulentum* – som betyder: "Kørvelbladet" med tilnavnet *termulentum* = "beruset/drukken/bedøvende"). Den skal indeholde giftstoffet *chaerophyllin*, hvilket planten "advarer om", med stærkt rødfarvet stængel og rødplettede grene. Side om side stod *Vild Kørvel* (*Anthriscus sylvestris*), som på trods af sit arts-epitet (arts-tilnavn): *sylvestris* = "voksende i skove", ynder de lysåbne biotoper, hvor vi især kender den som "grøftkantens brudeslør". Bladene, som hos begge arter ganske vist er 2-3x fjersnitdelte, minder ved direkte sammenligning ellers ikke påfaldende om hinanden. Hulsvøb ses at have mere afrundede bladafsnit.

Vild Kørvel / Alm. Hulsvøb

Her i skyggen stod også skyggeplanterne *Dag-Pragtstjerne* (modsatte blade, rødviolette kronblade og oppustet bæger (Nellike-familien) og *Stinkende Storkenæb* (*Geranium robertianum*) som ligeledes har rødviolette kronblade, men frugtstand med det karakteristiske "storkenæb" og mørkegrønne håndsnit-delte blade med fjersnitdelte afsnit og rødfarvet stængel.

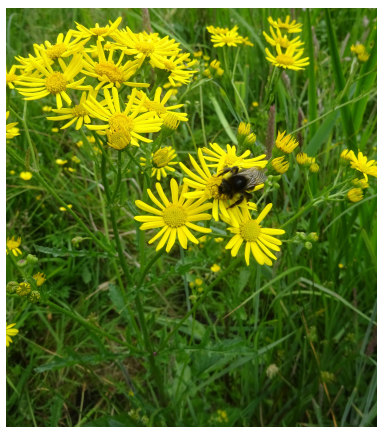
På engen ved mosen: *Eng-Karse* stod stadig med enkelte eksemplarer i blomst og gav anledning til en lille forklaring om, hvordan man skelner de 2 underarter: *Eng-Karse* og *Sump-Karse* fra hinanden på bladene. Begge har uligefinnede rosetblade og stængelblade. Eng-Karsens bladafnit er siddende, mens Sump-Karsens er (kort-)stilkede. Da det er varianter af samme art (*Cardamine pratensis*), og de er lige udbredte på hhv. "fugtige enge" og "våde enge", er det ret nørdet, at forsøge en skelnen. – Måske ligeledes med den *Forglemmigej*, som voksede i mosekanten: *Eng- eller Sump-Forglemmigej*? Danner bægerfligene en ligesidet trekant (*Eng-*) eller en ligebenet trekant med kortere grundlinie (*Sump-*). Jesper sagde: *Eng-Forglemmigej*, men blev énstemmigt modsagt.

Eng- eller Sump-Forglemmigej?

(Bent er siden blevet spurgt og siger ud fra ovenstående foto fra lokaliteten: *Eng-Forglemmigej* ! – og oplyser supplerende, at ud over bæbertændernes form og længde, som vi prøvede at afgøre sagen på, har Sump-Forglemmigej en mindre krone).

De 2 ranunkler: *Bidende Ranunkel* med håndsni-delte grundblade og *Lav Ranunkel* med snitdelt blad med stilket endefsnit ("lav med stav") blev hurtigt genkendt.

Vand-Brandbæger

I kanten af mosen blev udpeget: *Vand-Brandbæger*, som nu stod talrigt blomstrende som en bræmme med sine halvskærme af gule kurvblomster og sortspidsede bæbertænder, og med fligede blade med store endefsnit. Talrigt forekommende, med sine flere etager af lyserøde blomster i halvskærme og fjersnitdelte blade stod også *Krybende Baldrian* (den almindeligste underart af Hyldebladet Baldrian). En spinkel krybende plante med små hvide fire-tallige blomster og kransstillede blade, kunne deltagerne på forespørgsel henføre til "Krap-familien" og med 4 blade i kransen, kunne den bestemmes til *Kær-Snerre*. Jesper nåede knap at pege på en udsprungen *Gul Iris*, i søbredzonen med *Kalmus* og *Tagrør*, førend al opmærksomhed blev afledt af en deltagers fund af et smukt eksemplar af orkideen: *Skov-Gøgelilje* lige for næsen af os. (Tilsyneladende kun dette ene eksemplar). Vi konstaterede, at støvknapprummene divergerer nedadtil; derfor *Skov-Gøgelilje*, som er meget almindeligere end Bakke-Gøgeliljen (med parallelle støvknapprum).

Martin peger på sit fund af Skov-Gøgelilje og undersøger støvknapprummenes stilling

Oppe i engen blev opmærksomheden nu henledt på en stor tue af *Mose-Bunke* – et fugtigbunds- "topgræs" med en luftig top og mørkegrønne, stridt strittende med ru rand og tydelig længdefurede blade, som holdt op i lyset synes som "grøn og gul-stribede". Her bemærkede vi også et par spredt voksende græsser mere: *Kamgræs*, med et tæt, noget énsidigt vendt aks-lignende blomsterstand og *Vellugtende Gulaks* ligeledes med en akslignende blomsterstand, som nu, under blomstringen er grøn, men siden bliver tør og glinsende gullig – og dufter med sødlig "høduft" af kumarin. Begge sidstnævnte græsser er gode "naturkvalitets-arter".

Hvor stien rundede en gren af mosen så vi blandt de noget nedgræssede *Top-Star*-tuer en pæn bestand af blomstrende *Trævlekrone* med lyslilla stærkt fligede kronblade (Nellikefamilien).

Selv om den endnu ikke var i blomst, syntes Jesper, at han ville gøre opmærksom på en plante (af Skedeknæ-familien), som var hyppig her i den nedre del af engen, og som kan se meget forskellig ud, alt efter om den vokser på land eller i vand: *Vand-Pileurt*. Land-formen, som vi her stod overfor, har lange, lancetformede, mørkegrønne hårede blade, som udgår fra "kræmmerhusagtigt sammenvoksede fodflige, der som en skede omslutter stænglen". Når den i juli kommer i blomst, er det med en smuk rosa, akslignende blomsterstand – som flere af deltagerne mente at kende. Det samme gælder vandformen, som har eliptiske, glatte flydeblade.

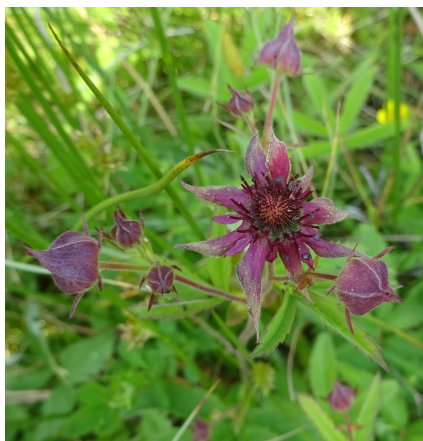
Vi var nu nået om ud for mose-søen, hvor vi tidlige havde set en blomstrende *Vand-Røllike*, men udsynet til den var nu dækket af yppig vegetation og Jesper henledte i stedet opmærksomheden på forekomsten af en i Jylland efterhånden sjælden plante af korsblomst-familien: *Vandpeberrod*, med blomsterstand som en kvast af små gule blomster med 4 kronblade og lancetformede tandet-takkede glatte mørkegrønne lidt stive stængelblade. Der stod en pæn bestand ude i vandet. Her blev også spottet den hvide skærm af en blomstrende *Gifttyde*, og fra bredden steg en umiskendelig duft af *Mynte*. (Hvilken af Mynte-arterne, kan først bestemmes, når den blomstrer.)

En flok på 8 ung-tyre (eller var det stude?) havde forinden forsøgt at slutte sig til den interessante ekskursion, hvor der blev vist planter frem, men det stillede Bodil sig i vejen for, så vi kunne få arbejdsro.

Bodil sørger for arbejdsro

Vi kunne nu gå uforstyrrede videre og allerede lidt længere fremme ad stien, som følger mosebredden, var der igen noget nyt vi "lige" skulle kigge på. Bortset fra udsigten over kæret med en stor bevoksning af blomstrende *Gul Iris*, stod der lige nedenfor brinken, som stien gik på, en bestand af "vådbunds"-Potentil-arten: *Kragefod* (Rosen-familien). Både bæger og de mindre kronblade er mørkt vinrøde på denne lidt specielt udseende blomst. Det er dens ulige finnedede blade med 2 par småblade, som er årsag til dens navn

Kragefod

Kl.12 var vi efter 2 timers forløb (kun) nået om til den sandede søbred ved odden og var stadig på vej væk fra kaffen og provianten, så nu ilede vi bare mod udgangsklaplågen, for Jesper havde forkyndt, at vi bare skulle ind gennem det lille ellekrat og hen bag den første pilebusk, hvorefter vi kunne vende om.

Udsigt fra P-pladsen over en del af Dons Nørresø. (Klaplågen i ellebrynet til venstre)

foto. Birthe B N

Ellekrattet efter klaplågen levede ikke helt op til forventningene, for hverken Angelik eller Fredløs var i blomst. Vi konstaterede, (på tilbagevejen) at Fredløsens smalt elliptiske dunhårede stængelblade sad i kransé á 3 med langstilkede blomster knopper i bladhjørnerne d.v.s.: *Almindelig Fredløs*, som får 5-tallige gule blomster i stilkede klaser med 3-4 blomster. Derimod blomstrede *Baldrian*, som vi allerede havde set tidligere og *Dynd-Padderok* blev genkendt på sin tykke stængel med kransé af korte ulige lange spinkle grene. Den formodede *Høj Sødgræs* viste sig at være *Manna-Sødgræs*, som afslørede sig med et enkelt blomstrende strå med sin sammenknebne top med lange stilkede småaks med omk. 10 blomster.

Endelig var vi fremme ved turens endemål: Bag den første pilebusk ved søbredden, hvor vi bl.a. havde set *Kalmus* ved vores første besøg. Nu blomstrede Kalmussen med en karakteristisk kolbeformet blomsterstand, som Jesper mener, er et sjældent syn. På den 5 -10 cm lange kolbe sidder op mod 700 tvekønnede blomster i et spiralsnoet forløb, men der dannes i Norden ingen frø, så planten breder sig udelukkende via sin jordstængel. Det er en indført lægeplante fra Sydchina.

Kalmus med siderynkede blade og kolbeformede blomsterstand

Dusk-Fredløs i blomst

Lokalitetens andet clou skulle have været den (efter Jespers opfattelse) ligeledes ikke hyppigt set *Dusk-Fredløs* blomstrende. Den plejer bare at skulle kendes vegetativt på sine korsvis modsatte lancetformede glatte (!) blade, men et smukt blomstrende eksemplar var allerede ved turens begyndelse blevet spottet af en deltager i mosekanten (se foto).

Jesper glemte at præsentere *Høj Sødgræs*, som har en rigt forgrenet udspærret top med "en sværm" af småaks.

Så var det tid at vende om mod P-pladsen til frokost og kaffe, men selvfølgelig var der mere at få øje på, på tilbagevejen, hvor vi skræede tværs op over engen: På den nedgræssede eng fik en deltager øje på nogle små blå læbeblomster: *Alm. Brunelle*. Overalt på engen står *Eng-Brandbæger* med sine stærkt krusede blade; – endnu kun vegetativt, men mange steder i knop; så der blev opfordret til at kigge efter den lille røde (dagflyvende) nattsommerfugl, *Blodplet*, som nu må være på udkig efter en *Eng-Brandbæger* at lægge sine æg i, så dens tigerstribede larve siden kan æde sig fede og giftige i den for heste og kreaturer giftige plante. Ja! En *Blodplet*-sommerfugl blev også spottet!

Alm. Brunelle

Blodplet-sommerfugl

Kl. 13 var det frokost- og kaffetid – men ekskursjonen var kun sat på pause. Kl.13.45 var vi klar til sidste etape: ***De tørre markvejkanters og det tørre græslands flora***

Vi gik over broen til de tørre brinker på begge sider af markvejhjulsporet på "Karl Ankers Vej", hvor vi fandt i blomst, hvad vi tidligere kun havde set vegetativt: *Blæresmelde*, *Alm. Kongepen* (Gul kurv på langt bladløst skaft og kurv med taglagte kurvblade med sort spids af sorte børstehår og bladrosen af hårede bugtet-tandede blade) samt *Hvid Snerre* med 6 smalle blade i kranse (eller var det en krydsning med Gul Snerre?) Man kunne lade sig snyde af, at knopperne i den blomsterrige kvast var gullige, men enkelte udsprungne blomster var cremehvide, så jo: Hvid

Snerre). Vi kunne genkende en Perikon, som endnu kun stod i knop, men knusning af knopperne gav stærk rødfarvning (kendt fra Perikon-snaps). Modsatstående længdelister på stænglen fortalte: *Prikbladet Perikon*. Vi genså Korsblomsten *Flipkrave*, som nu stod i frugt med sine skeformede skulper samt *Bredbladet Timian* i mængde, men nu afblomstrede. En stængel med linieformede, bølgede, stivhårede spredtstillede blade bar nu en lille halvkugleformet blomsterstand med talrige blegblå blomster i kreds om en endnu uudsprungen midte: Man forstår navnet: *Blåmunke*, på denne almindelige sandbundsplante. – Ikke at forveksle med den noget større *Blåhat*, som vi så i engen ovenfor.

Blåmunke

Blåhat

Et par tue-voksende græsser med hårtynede blade blev også forevist: Den ene var en "luftig" topgræs med små silkeskinnende, gråbrune småaks på tynde grene, som burde være lidt bølgede (hvilket kan være svært at erkende) og hedder: *Bølget Bunke*. Den stod i store bestande. Den anden stod på vejskråningen, både som blomstrende med udspærret top eller som ikke begyndt med endnu sammenkneben top med aflange, spidse, rødplettede grønne småaks: *Rød Svingel*.

Som de pæne (og måske lidt trætte) skovtrolde, vi er, accepterede vi at efterkomme en henstilling om at flytte vores anseelige vognpark, så en traktor med brændsel til et Sct.Hansbål kunne få plads, så ekskursionsafslutningen blev lidt forceret, så vi nåede ikke at komme ind på den tørre eng med gulblomstrende kløvere, vikker, Glat Hunderose, Æblerose m.m.

Tak siger Jesper på Bents og egne vegne for den store interesse, der er blevet vist vores botanikkurser; og tak for flaskerne!